

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.02.1982, sp. zn. Tpjf 110/81, ECLI:CZ:NS:1982:TPJF.110.1981.1

Číslo: 18/1982

Právní věta: Na výslovnou žádost obžalovaného (§ 198 odst. 1 veta druhá Tr. por.) možno vykonať hlavné pojednávanie aj vtedy, ak predvolanie na hlavné pojednávanie a prípadne aj odpis obžaloby (porov. § 196 odst. 3 Tr. por.) neboli obžalovanému doručené pred dňom hlavného pojednávania, ale až v deň hlavného pojednávania, najskôr pred prednesením obžaloby. V takom prípade súd vykoná hlavné pojednávanie, ak vzhľadom na povahu veci, zoznámenie obžalovaného so spisom pri skončení prípravného konania (§ 166, resp. § 169 písm. b/ Tr. por.) a s obžalobou možno odôvodnene predpokladať, že hlavné pojednávanie možno vykonať bez ujmy na uplatnení práva obvineného na osobnú obhajobu.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 16.02.1982

Spisová značka: Tpjf 110/81

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Lhůty v trestním řízení

Předpisy: 141/1961 Sb. § 2 odst. 13

§ 166

§ 169 písm. b

§ 196 odst. 3

§ 198 odst. 1

§ 214

§ 33 odst. 1

§ 60 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 18/1982 sb. rozh.

Stanovisko

trestného kolégia Najvyššieho súdu Československej

socialistickej republiky k výkladu ustanovenia § 198 odst. 1

veta druhá Tr. por. o skrátení lehoty na prípravu

obžalovaného na hlavné pojednávanie

(Trestné kolégium Najvyššieho súdu ČSSR č. [Tpjf 110/81](#) zo 16. 2. 1982.).

Trestné kolégium Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky zaujalo dňa 16. februára 1982 podľa § 28 odst. 2 zák. č. 36/1964 Zb. o organizácii súdov a o voľbách sudcov v znení vyhl. č. 19/1970 Zb. a podľa čl. 13 odst. 1 písm. c) rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky č. Plsf 1/73 z 2. júla 1973 a čl. 8 odst. 2 smernice pléna Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky o výkone súdneho dozoru č. Plsf 2/78 k správneému výkladu ustanovenia § 198 odst. 1 druhá veta Tr. por. toto

stanovisko:

Na výslovnú žiadosť obžalovaného (§ 198 odst. 1 veta druhá Tr. por.) možno vykonať hlavné pojednávanie aj vtedy, ak predvolanie na hlavné pojednávanie a prípadne aj odpis obžaloby (porov. § 196 odst. 3 Tr. por.) neboli obžalovanému doručené pred dňom hlavného pojednávania, ale až v deň hlavného pojednávania, najskôr pred prednesením obžaloby.

V takom prípade súd vykoná hlavné pojednávanie, ak vzhľadom na povahu veci, zoznámenie obžalovaného so spisom pri skončení prípravného konania (§ 166, resp. § 169 písm. b/ Tr. por.) a s obžalobou možno odôvodnene predpokladať, že hlavné pojednávanie možno vykonať bez ujmy na uplatnení práva obvineného na osobnú obhajobu.

Odôvodnenie:

K uvedenej otázke zaujalo trestné kolégium Najvyššieho súdu 30. 6. 1962 pod č. St 45/62 stanovisko v tom zmysle, že hlavné pojednávanie nemožno vykonať, aj keď to obžalovaný žiada, ak mu nebol doručený dopis obžaloby ani predvolanie na hlavné pojednávanie. V takom prípade lehota na prípravu obžalovaného na hlavné pojednávanie nezačala plynúť, a preto ju nemožno ani skrátiť. Hoci skrátenie lehoty podľa § 198 odst. 1 veta druhá Tr. por. na žiadosť obžalovaného nie je nijako obmedzené, nemožno toto ustanovenie vykladať tak, že môže úplne odpadnúť doručenie predvolania na hlavné pojednávanie a odpisu obžaloby.

V stanovisku skupiny pre trestný poriadok trestného kolégia Najvyššieho súdu č. Tpj 128/64 sa uvedený názor spresňuje a dopĺňa v tom zmysle, že hlavné pojednávanie nemožno konať ani vtedy, ak sa predvolanie na hlavné pojednávanie a odpis obžaloby doručí obžalovanému až v deň hlavného pojednávania. Zákon totiž pripúšťa len skrátenie lehoty, ale nepripúšťa sa jej vzdať. Skrátiť však možno len lehotu, ktorá už začala plynúť. V uvedenom prípade však lehota ešte nezačala plynúť, pretože deň doručenia predvolania a odpisu obžaloby sa do lehoty nezapočítava (§ 60 odst. 1 Tr. por.). Hlavné pojednávanie by sa mohlo vykonať len vtedy, keby sa odročilo najmenej o jeden deň.

V súlade s týmito stanoviskami judikoval Najvyšší súd Československej socialistickej republiky napr. v rozhodnutí sp. zn. 4 Tz 32/76 z 30. 11. 1976 i Najvyšší súd Slovenskej socialistickej republiky napr. v rozhodnutiach sp. zn. 6 Tz 20/79 z 15. 6. 1979, sp. zn. 4 Tz 85/80 z 29. 1. 1981 a sp. zn. 4 Tz 17/81 z 23. 4. 1981.

K výkladu ustanovenia § 166 odst. 3 Tr. por., kde sa používa rovnaká dikcia pokiaľ ide o skrátenie lehoty na prípravu obvineného a jeho obhajcu na oboznámenie sa s výsledkami vyšetrovania, však trestné kolégium Najvyššieho súdu zaujalo 20. 12. 1965 pod č. St 25/65 opačné stanovisko v tom zmysle, že obvinený a jeho obhajca sa môžu tejto lehoty celkom vzdať. Na podporu tohto stanoviska

sa uvádza, že zákon nijako neobmedzuje možnosť skrátenia lehoty, a preto oprávnená osoba sa môže lehoty celkom vzdať. Lehota na prípravu podľa § 166 odst. 3 Tr. por. je iba prostriedkom na zabezpečenia práva obvineného a jeho obhajcu na oboznámenie sa s výsledkami vyšetrovania. Tohto práva sa môžu obvinený a jeho obhájca vzdať. Nebolo by logické, keby sa nemohli vzdať práva na prípravnú lehotu, ktorá je iba prostriedkom na riadny výkon práva oboznámiť sa s výsledkami vyšetrovania. Môže byť v záujme obvineného, resp. jeho obhajcu a nemusí byť nijako na ujmu riadneho oboznámenia sa s výsledkami vyšetrovania, aby sa s ich súhlasom prišlo k oboznamovaniu s výsledkami vyšetrovania ihneď po uvedení o ňom.

O správnosti stanoviska trestného kolégia Najvyššieho súdu č. St. 45/62 vznikli v praxi pochybnosti a trestné kolégium Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky odporúčalo, aby trestné kolégium Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky zaujalo v tejto otázke stanovisko k správne výkladu zákona. Preto predseda trestného kolégia Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky navrhol podľa § 28 odst. 2 org. zák. a čl. 16 odst. 2 písm. f) rok. por. so súhlasom predsedu Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky (čl. 13 odst. 2 rok. por.) trestnému kolégiu Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky, aby k uvedenej otázke zaujalo stanovisko k správne výkladu zákona.

Pred zaujatím stanoviska sa vyžiadali vyjadrenia predsedu vojenského kolégia Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky, ministrov spravodlivosti Českej socialistickej republiky a Slovenskej socialistickej republiky, generálnych prokurátorov Československej socialistickej republiky, Českej socialistickej republiky a Slovenskej socialistickej republiky a právnických fakúlt univerzít v Prahe a Bratislave. Všetky uvedené orgány vyslovili právny názor súhlasiaci so zaujatým stanoviskom. K návrhom na spresnenie odôvodnenia stanoviska prihládlo trestné kolégium Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky pri úprave jeho konečného znenia.

Pri zaujatí stanoviska vychádzalo trestné kolégium Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky z týchto úvah:

Názor trestného kolégia Najvyššieho súdu zaujatý v stanovisku č. St. 45/62 vychádza z doslovného výkladu termínu „skrátiteľ“ v ustanovení § 198 odst. 1 veta druhá Tr. por., keď za skrátenie lehoty považuje len také nedodržanie zákonnej lehoty, pri ktorom zostáva z lehoty ešte určitá minimálna časť, a nepripúšťa skrátiteľ lehotu až na nulu, čo by znamenalo vzdať sa lehoty. Pritom stanovisko skupiny pre Trestný poriadok trestného kolégia Najvyššieho súdu č. Tpj 128/64 a prax, ktorá z neho vychádza, sú vlastne z hľadiska stanoviska č. St. 45/62 nedôsledné, keď sa podľa nich požiadavke zákona vyhovie aj vtedy, ak sa obžalovanému doručí predvolanie na hlavné pojednávanie a odpis obžaloby v deň hlavného pojednávania a hlavné pojednávanie sa odročí o jeden deň.

Podľa § 198 odst. 1 Tr. por. deň hlavného pojednávania určí predseda senátu tak, aby mal obžalovaný od doručenia predvolania aspoň päťdennú lehotu na prípravu. Ide teda o lehotu, ktorá sa počíta podľa dní. Takáto lehota sa počíta podľa kalendárnych dní, a nie od okamihu k okamihu príslušným násobkom 24 hodín. Ak obžalovaný má mať k dispozícii päť kalendárnych dní na prípravu hlavného pojednávania, z povahy veci vyplýva, že do lehoty sa nezapočítava ani deň doručenia predvolania a prípadne aj odpisu obžaloby (pokiaľ nebol doručený skôr), ako to vyplýva z ustanovenia § 60 odst. 1 Tr. por., ale ani deň konania hlavného pojednávania, z ktorého môže vždy uplynúť do začiatku hlavného pojednávania len určitá časť, a nie celý kalendárny deň. Z toho logicky vyplýva, že ani pri odročení pojednávania o jeden deň nemá obžalovaný nijakú lehotu na prípravu podľa zákona, iba ak sa pripustí, že možno zmeniť zákonnú lehotu počítanú podľa dní a skrátiteľ lehotu tak, aby sa počítala podľa hodín (od okamihu začatia dňa, v ktorom sa koná hlavné pojednávanie, do okamihu začatia hlavného pojednávania). Takýto výklad však už nezodpovedá stanovisku č. St. 45/62, pretože podľa tohto stanoviska musí zo zákonnej lehoty uplynúť aspoň určitá minimálna časť, a tou je pri lehote počítanej podľa dní najmenej jeden kalendárny deň, ktorý je najmenšou jednotkou takejto lehoty.

Názor, ktorý pripúšťa vzdanie sa lehoty na prípravu, vychádza, pokiaľ ide o jazykový výklad, z extenzívneho výkladu slova „skrátiť“ opierajúc sa o skutočnosť, že zákon neobsahuje nijaké obmedzenie v tomto smere, takže zákonná lehota počítaná podľa dní môže celkom odpadnúť, teda nemusí uplynúť ani jedna celá najmenšia jednotka takejto lehoty (jeden celý kalendárny deň), tzn. že sa obžalovaný môže tejto lehoty úplne vzdať. Keby chcel zákonodarca obmedziť skrátenie lehoty a požadoval, aby z nej uplynula určitá, hoci len minimálna časť, vyjadril by to v texte zákona, ako to urobil napr. v ustanovení § 212 odst. 1 Tr. por. č. 64/1956 Zb., ktoré upravuje rovnakú otázku.

Tento názor sa však opiera predovšetkým o logický a systematický výklad zákona, teda o zmysel zákonnej normy a skutočnosť, že vzdanie sa lehoty na prípravu v mnohých prípadoch vecne neznamenať vzdať sa možnosti náležitej prípravy na osobnú obhajobu na hlavnom pojednávaní, že v niektorých situáciách možnosť vzdať sa lehoty môže byť v záujme obžalovaného a na jeho prospech. Naproti tomu postup vychádzajúci z doslovného výkladu zákona môže niekedy vo svojich dôsledkoch skôr poškodiť než ochrániť záujmy a práva obžalovaného.

Právo obžalovaného na lehotu na prípravu na hlavné pojednávanie nie je samoučelné, ale je len prostriedkom na zabezpečenie iných jeho práv, a to práva uplatňovať na hlavnom pojednávaní osobne svoju obhajobu (práva vyjadriť sa k veci a k vykonaným dôkazom, klásť otázky vypočúvaným osobám, robiť návrhy, predniesť záverečnú reč a posledné slovo). Tieto práva, voči ktorým právo na prípravnú lehotu má pomocnú úlohu, obžalovaný nemusí uplatniť, t. j. nemusí sa zúčastniť hlavného pojednávania, ak jeho účasť nie je povinná, a ak sa hlavného pojednávania zúčastní alebo musí zúčastniť, nemusí uplatňovať svoje právo na osobnú obhajobu a môže sa ho vzdať (nemusí vypovedať, vyjadrovať sa, klásť otázky, podávať návrhy atď.). Ak sa obžalovaný môže vzdať týchto práv umožňujúcich mu osobne sa obhajovať, niet vecného dôvodu, pre ktorý by sa nemohol vzdať práva na prípravnú lehotu, ktoré je iba prostriedkom na zabezpečenie práva osobnej obhajoby na hlavnom pojednávaní.

Pri úvahe o možnosti obžalovaného vzdať sa lehoty na prípravu na hlavné pojednávanie treba prihliadať len na to, či vzdanie sa lehoty je vždy prekážkou náležitého uplatnenia práva osobnej obhajoby na hlavnom pojednávaní, pretože druhý účel lehoty, ktorým je umožniť obžalovanému, aby si zariadil svoje veci tak, aby sa mohol na hlavnom pojednávaní zúčastniť, je vždy splnený; skrátení (vzdanie sa) lehoty podľa § 198 odst. 1 Tr. por. prichádza totiž do úvahy len vtedy, ak sa obžalovaný na hlavné pojednávanie ustanoví a je na ňom prítomný.

Z uvedeného hľadiska však vzdanie sa lehoty v mnohých prípadoch nemusí byť prekážkou, aby obžalovaný mohol náležite uplatniť všetky práva, ktoré mu poskytuje zákon na zabezpečenie osobnej obhajoby. Pôjde predovšetkým o prípady, v ktorých sa obžalovaný fakticky včas dozvedel o hlavnom pojednávaní a zoznámil sa s obžalobou iným spôsobom než predpisuje zákon, napr. prostredníctvom obhajcu, rodinného príslušníka, ktorému bolo nesprávne doručené predvolanie na hlavné pojednávanie a odpis obžaloby apod. Obžalovaný sa môže náležite pripraviť aj v prípade, ak mu bol odpis obžaloby včas doručený osobitne, ale predvolanie na hlavné pojednávanie mu nebolo doručené (porov. § 196 odst. 3 Tr. por.). Napokon v jednoduchých veciach nie je vylúčené, aby sa obžalovaný mohol náležite zoznámiť s obžalobou a obhajovať sa s plnou znalosťou veci aj v prípade, keď mu bolo predvolanie a odpis obžaloby doručené v deň hlavného pojednávania, a to najneskôr pred prednesením obžaloby, a bola mu poskytnutá možnosť obžalobu náležite preštudovať, prípadne aj možnosť nahliadnuť do spisu. Nebude to vylúčené najmä vtedy, ak obžalovaný využil v prípravnom konaní svoje právo zoznámiť sa so spisom (§ 166, § 169 písm. b/ Tr. por.).

Je predovšetkým vecou obžalovaného, aby uvážil, či sa môže alebo nemôže náležite obhajovať aj bez zachovania lehoty na prípravu na hlavné pojednávanie. O tom, či sa hlavné pojednávanie bude konať, však rozhodne súd.

Súd vykoná hlavné pojednávanie, ak so zreteľom na povahu veci, najmä jej jednoduchosť, a ostatné uvedené okolnosti usúdi, že vyhovením žiadosti obžalovaného, aby sa hlavné pojednávanie vykonalo, nebude porušené jeho právo na osobnú obhajobu (porov. § 2 odst. 13, § 33 odst. 1, § 214 až 217 Tr. por.). Trvať aj na takýchto prípadoch na odročení hlavného pojednávania proti vôli obžalovaného, ktorý žiada, aby sa hlavné pojednávanie vykonalo, sa môže nepriaznivo dotknúť jeho záujmov a jeho práv a v konečnom dôsledku i samého práva na osobnú obhajobu na hlavnom pojednávaní (zvýšenie trov obžalovaného, obžalovaný alebo jeho obhajca sa nebude môcť zúčastniť odročeného hlavného pojednávania, ak ich účasť nie je povinná, obžalovaný nebude mať prostriedky, aby znovu hradil trovy obhajcu, ktorý prípadne pricestoval z väčšej vzdialenosti apod.), nehládajac na procesnú nehospodárnosť tohto postupu vôbec (nutnosť znova predvolať svedkov alebo znalcov atď.).

Uvedené ohľady však samozrejme nemôžu byť rozhodujúce, ak súd po uvážení všetkých okolností dôjde k záveru, že vzhľadom na povahu veci a iné okolnosti vykonanie hlavného pojednávania, hoci to obžalovaný žiada, by bolo na ujmu náležitého uplatnenia jeho prav. V takom prípade hlavné pojednávanie odročí.